

RADOVI
Zavoda za znanstveni rad
HAZU Varaždin

UDK 94-05 Filić, K.
Prethodno priopćenje
Preliminary Communication

ANA KANIŠKI
Gradski muzej Varaždin
ana.kaniski@gmail.com

Primljeno: 02. 02. 2012.
Prihvaćeno: 15. 03. 2012.

DOPRINOS KREŠIMIRA FILIĆA ISTRAŽIVANJU TRGOVAČKE OBITELJI PRAUNSPERGER IZ VARAŽDINA

U članku se prikazuje doprinos Krešimira Filića istraživanju trgovačke obitelji Praunsperger iz Varaždina. Nakon prikaza njegova objavljenog istraživanja i značaja, a najviše u povijesti umjetnosti, daju se novi podaci o ovoj trgovačkoj obitelji koje je Filić četrdesetih godina XX. stoljeća bilježio u svojim rukopisnim knjigama, bilježnicama i listovima.

Trgovačka obitelj Praunsperger živjela je u gradu Varaždinu od druge polovice XVII. stoljeća. Njezin najpoznatiji član, trgovac Danijel Praunsperger (1635.-1692.) i drugi suprug Johanne Kordule Hailek († 1689.), dao je krajem XVII. stoljeća prenamijeniti i opremiti kapelu sv. Josipa u franjevačkoj crkvi u Varaždinu, u grobnicu za sebe, svoju ženu i obitelj.¹ Na njega i na ovo umjetničko djelo baroknoga razdoblja sjeverozapadne Hrvatske osvrnuo se Krešimir Filić (1891. - 1972.) u svojoj monografiji o povijesti franjevačke crkve i samostana u Varaždinu. Oslanjajući se na monografiju, o Praunspergeru i kapeli u prošleme stoljeću pisali su povjesničari Ivy Lentić-Kugli, Mira Ilijanić i Rudolf Horvat, Paškal Cvekan i povjesničari umjetnosti Anđela Horvat i Marija Mirković.²

Kapela sv. Josipa nalazi se uz sjevernu stranu svetišta franjevačke crkve i povezuje crkvu sa samostanom.³ Odvojena je s barokno oblikovanim vratima od kovanoga željeza. Svod joj krasi sedam medaljona koje ispunjavaju zidne slike s

¹ Ovaj članak nastavak je istraživanja započetoga u okviru diplomskoga rada Ana KANIŠKI, *Kapela sv. Josipa u franjevačkoj crkvi u Varaždinu: ikonografija i naručitelj*, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2011., koji je prihvaćen za objavu u *Tkalčić: Godišnjak Društva za povjesnicu Zagrebačke nadbiskupije*, 16, 2012.

² Radi preglednosti članka, autori su citirani na dnu stranice na kojoj se donosi njihovo istraživanje.

³ Ovaj odlomak s opisom kapele sažeto je poglavlje u A. KANIŠKI, *Kapela sv. Josipa*, 6 - 21.

prizorima iz života sv. Josipa, i to *Rođenje i poklonstvo pastira i pastirica, Poklonstvo kraljeva, Bijeg u Egipat, Josipov san, Zaruke Marije i Josipa, Sveta Obitelj u tesarској radionici, i Smrt sv. Josipa*. Medaljone povezuje u stuccu izvedena girlanda lovorovih listova, pozlaćenih grozdova i jabuka, a pridržava je dvanaest nagih anđela od stucca, pozlaćenih kovrča i krila. Istočnu površinu zida kapele ispunjava u stuccu, obojeni i pozlaćeni oltar *Svete Obitelji*. U prostoru ispod menze oltara je skulpturalna skupina *Danijel u lavljjoj jami*. U središnjemu djelu je slika *Povratak Svete Obitelji iz Egipta*, a njoj bočno, u nišama stojeće skulpture sv. Joakima i Ane. Atika nosi sliku *Gospa Karmelske*, a bočno su sjedeće svetačke skulpture sv. Zaharije i Elizabete. Na južnome zidu kapele su dvije niše. Donja površina zapadnoga zida prekrivena je bijelim sadrenim plaštem. U središtu je pravokutna crna ploča s pozlaćenim, latinskim natpisom, zavjetom i molbom naručitelja. Povrh je alegorijska figura *Smrti sa strijelom i klepsidrom* (sadreni kostur), a ispod ploče figura *Smrti kao žeteoca žita*, čučeci bijeli sadreni kostur, koji ljevicom pridržava snop žita koje žanje srpom u desnici. Bočno joj je pozlaćeni grm ruža. Bočno od ploče, dva anđela pozlaćenih kovrča i krila lebde okruženi na pozlaćenim oblacima, a u rukama drže goruće svijeće. Nad zidom se izdiže drveni oratorij sa slikama *Put Svete Obitelji na bijegu u Egipat* i *Odmor Svete Obitelji na putu u Egipat*.

MONOGRAFIJA *Franjevci u Varaždinu (1944.)*

Adolf Wissert (1935.) je o članku o starijim kućama u gradu Varaždinu zapisao da je Praunsperger u XVII. stoljeću imao kuću na mjestu današnje palače Patačić, koja je nakon njegove smrti prešla u posjed magistra Julija Plemića⁴. Uvidom u Regest iz 1688. godine, prenio je podatak da je plaćao "porez za pet marofa i kuća u predgrađima", i da je namještao trgovačku vagu sebi u korist.⁵ Đuro Szabo (1939.) se u opisu umjetničke baštine Varaždina osvrnuo i na kapelu, "urešenu prebogato štukom", na njezina "lijepa" željezna vrata na ulazu, i "još ljepša" željezna vrata iz kapele u hodnik, te "dobročudno" prikazanoga proroka u jami. Pročitavši "blagolagoljiv" natpis u kapeli, zaključio je da je ona "dar" senatora i poreznika Praunseprgera.⁶

Godine 1944. Krešimir Filić je u svom vlastitom izdanju objavio monografiju *Franjevci u Varaždinu: Povest franjevačke crkve i samostana: O 700-godišnjici dolazka franjevacu u Varaždin*. Sadrži odlomak o kapeli sv. Josipa i Danijelu Praunspergeru. Opisao je njezin smještaj u crkvi, naveo detalje njezine opreme, negodovao je u procjeni vrsnoće slika oratorija, "loših proporcija" svetačkih figura, ali je pri-

⁴ Adolf WISSERT, "Bilješke o nekim varaždinskim kućama", *Spomenica varaždinskog muzeja 1925 - 1935.*, Muzealno društvo u Varaždinu, 1935., 34.

⁵ Isto, 34. Podatak ostaje neproverjen jer dokument nije pronađen.

⁶ Gjuro SZABO, *Kroz Hrvatsko zagorje*, Vasić i Horvat, Zagreb, 1939., 143.

mijetio i da su zidne slike oštećene čađom od svijeca.⁷ Donio je podatak da je u kapelu, u vrijeme njezine obnove 1874. godine na mjesto ranije stavljena nova oltarna slika *Svete Obitelji*, zabilježivši izvor za podatak: "*Liber Constitutionum Conventus Varasdiensis 1779-1898* – za godinu 1874. veli: 'Capella Sancti Iosephi nova pictura renovata item imagine nova decorata est'".⁸ Prema navodu iz *Pro Memoria*, smatrao je da je prenamjena kapele uslijedila nakon 1680. godine.⁹ Donio je podatak da natpis na njemačkom jeziku na nadgrobnoj ploči na podu kapele veli da je Danijel Praunsperger pokopan 1692. godine, kraj druge žene Johane Kordule sahranjene nakon smrti 16. II. 1689. godine.¹⁰ Uz sud o ukrasu kapele, iznio je i opasku o naručitelju: "Čini se, da Praunspergeru nije bilo nikada dovoljno ukrasa, kao ni bombastičnih riječi u vlastitu pohvalu, kako ćemo čitati na njegovom epitafu.", opisavši ga pritom da je: "tipičan za svoje vrijeme, upravo nas odbija potpunim pomanjkanjem mjere i objektivnosti, jer naš Praunsperger nije, ni izdaleka, bio ono, što se tu o njemu pripovijeda, a daleko od uzora, koji bi valjalo nasljedovati".¹¹ Filić je prvi u cijelosti objavio natpis:

DIVO IOSEPHO/ MAGNO ORBIS CHRISTIANI THAVMATVR/ GO NVTRICI
CHRISTI DILECTO/ PATRONO SVO EX VOTO ELECTO/ HANC/ ÆDEM EREXIT/
IN EAQVE TVMVLVM SIBI/ AC SVIS POSTERIS CONDIDIT/ PRÆNOBILIS ET
GENEROSVS DOMINVS/ DANIEL PRAVNSPERGER/ LIB: REG: CIVIT. VARAS-
DIN. SENATOR IVRATVS/ ET INCLYTI REGNI DICÆ EXACTOR/ QVI/ QVIA VIR
IVSTVS ERAT/ DANIEL IOSEPHO,/ IVSTVS IVSTO CONTVMVLARI VOLVIT/
HVNC/ PRVDENTIA CONSILIVM INDVSTRIA// OMNIBVS ADMIRABILEM / CO-
MITAS MANSVETVDO ANIMI SVBMISSIO/ VNIVERSIS AMABILEM/ RELIGIO
PIETAS CÆLO TERRÆQVE/ GLORIOSVM FECERVNT/ CIRCVMTVLIT IS MERI-
TA QVÆ OPTIMI/ DIGNITATEM ATTIGIT, QVAM RARISSIMI/ PATER PAVPER-
VM/ ORPHANORVM PERFGVIM TVTOR MISERORVM/ ET AVDIT ET DICI
COMMERVIT/ FAMA PROINDE FAVE, LIVOR SILE, TV/ BONE LECTOR: TAM PIE
DEFVNCTO BENE PRECARE/ ET VT MORI DISCAS/ HOC EXEMPLO VIVE./ OBI-
IT IMMORTALITATIS AVIDVS DIE 20 MARTY/ ANNO ÆTATIS SVÆ: 57./ ÆRÆ
CHRISTI M. DC. XC. II.¹²

⁷ Krešimir FILIĆ, *Franjevci u Varaždinu: poviest franjevačke crkve i samostana; o 700-godišnjici dolaska franjevacu u Varaždin*, samoizdat, Varaždin, 1944., 107 - 111.

⁸ K. FILIĆ, *Franjevci u Varaždinu*, 110. *Liber Constitutionum Conventus Varasdiensis sic 1779* rukopisna je knjiga računa samostana. Citirao je neoznačenu stranicu za dan 3. VI. 1874. godine.

⁹ K. FILIĆ, *Franjevci u Varaždinu*, 108. *Pro Memoria* latinski je rukopis koji je 1796. - 1797. godine napisao opat Eugen Klimpacher temeljem izvornih spisa samostana. Prema njemu, Praunsperger je dao urediti prostor kapele 1670. godine. Također prema njemu, u prostoru se do 1678. godine nalazila ljekarna.

¹⁰ Isto, 108.

¹¹ K. FILIĆ, *Franjevci u Varaždinu*, 110 - 111.

¹² Isto, 110 - 111.

Spram Szaba i Wisserta koji su o kapeli i Praunspergeru usputno istraživali, Krešimir Filić prvi je kapelu sv. Josipa u monografiji poimao kao cjelovito umjetničko djelo, pritom ne opisujući samo njezine dijelove opreme. Monografija je stoga postala oslonac istraživačima, i onima koji su o kapeli i trgovcu donosili nova saznanja. Ivy Lentić-Kugli (1973.) je u osvrtu na povijesna i društvena kretanja u Varaždinu prije požara 1716. godine, među trgovcima djelatnim krajem XVII. stoljeća uvrstila Danijela Praunspergera, a epitaf opisala sintagmom "bombastičan natpis" preuzevši je iz Filićeve monografije.¹³ Četiri godine poslije, Ivy Lentić Kugli (1977.) je u prikazu razvoja Varaždina prenijela opis tučnjave trgovaca Praunspergera i Ottavia Boniccellija.¹⁴ Rudolf Horvat (1993.) je prenio podatak o trgovčevom sporu s Jurjem pl. Vragovićem, podžupanom varaždinske županije.¹⁵ Mira Ilijanić (1999.) je zapisala, prema popisu trgovčeve imovine iz 1694. godine da "imao 'domus (!) muratam cum mobilibus' i oficinu – dućan – a sve je procijenjeno na 2500 forinti".¹⁶

Krešimir Filić monografijom je znatnije utjecao na istraživanja u povijesti umjetnosti. Oslanjajući se na nju, Anđela Horvat (1975.) je u svojoj knjizi *Između gotike i baroka*, u okviru pregleda arhitektonske plastike sakralnih građevina XVI. i XVII. stoljeća, istaknula kapelu sv. Josipa i njezinu *stucco*-dekoraciju.¹⁷ Ponovno se na nju osvrnula kada je koautorskoj knjizi *Barok u Hrvatskoj*, istaknula željezna vrata kapele, a za naručitelja je dodala da je "daleko bio od uzora što ga natpis spominje".¹⁸ Objavivši stilske značajke kapele potaknula je zanimanje povjesničara umjetnosti koji ju je uvrstio u preglede barokne umjetnosti kontinentalnoga dijela Hrvatske. Paškal Cvekan (1978.) je u svome djelu o franjevačkoj crkvi i samostanu u Varaždinu opširnije opisao kapelu.¹⁹ Na Filićevu monografiju oslonila se i Marija Mirković (1981.): prema prenesenom podatku iz *Pro Memoria* smatrala

¹³ Ivy LENTIĆ-KUGLI, *Varaždin nakon požara 1776. godine*, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture, Zagreb, 1973., 13.

¹⁴ Ivy LENTIĆ-KUGLI, *Povijesna urbana cjelina grada Varaždina*, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, Zagreb, 1977., 46.

¹⁵ Rudolf HORVAT, *Povijest grada Varaždina*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad Varaždin i Grad Varaždin, Varaždin, 1993., 205.

¹⁶ Mira ILIJANIĆ, *Urbanizam: Graditeljstvo: Kultura*, Grad Varaždin i Gradski muzej Varaždin, Varaždin, 1999., 43.

¹⁷ Anđela HORVAT, *Između gotike i baroka: umjetnost kontinentalnog djela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700*, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, Zagreb, 1975., 373. U bilješci 620a dodaje da se Filić kritički odnosi negativnim stavom prema manirističkom motivu kostura sa strijelom i klepsidrom.

¹⁸ Anđela HORVAT, "Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj", *Barok u Hrvatskoj*, Sveučilišna naklada Liber, autori Anđela Horvat, Radmila Matejčić, Kruno Prijatelj, Zagreb, 1982., 68, 198.

¹⁹ Paškal CVEKAN, *Djelovanje franjevaca u Varaždinu: povijesno-kulturni prikaz sedamstogodišnje prisutnosti franjevaca u gradu Varaždinu*, samoizdat, Varaždin, 1978., 89 - 90.

je da je kapela prenamijenjena između 1670. i 1689. godine.²⁰ Ana Kaniški (2011.) je uvidom u građu *Zapisnike poglavarstva slobodnog kraljevskog grada Varaždina* (lat. *Prothocollum Fassionum* 1646-1674, lat. *Prothocollum Fassionum* 1674-1714, lat. *Prothocollum Causarum* 1686-1703) donijela nove podatke o Danijelu Praunspergeru, njegovom odnosu sa sugrađanima, te njegovom društvenom, ekonomskom, financijskom i upravnom položaju.²¹ Od pustog krmara (lat. *institor*) sredinom šezdesetih godina, pa do kraja XVII. stoljeća postao je bogati trgovac (lat. *mercator*), vlasnik kuća unutar gradskih zidina, zemljišta i oranica u Kućanu i Trnovcu, kmetova u Knegincu, te vinograda na Dugome vrhu.²² Bio je bilježnik, gradski zastupnik i sudac,²³ a pritom nije iskazivao nikakve političke težnje, niti se vezao za političku skupinu. *Sudski zapisnici 1686.-1703.* navode da je on bio otac Franje, Ivane Magdalene i Ignacija. Dvije godine poslije očeve smrti, Ivana Magdalena je 26. IV. 1694. godine tužila braću "zbog međusobnoga uređenja pokretnih i nepokretnih dobara i posjedovnih novaca", pri čemu se Ignacije nije pojavio na sudu, koji je onda naredio Franji neka o odluci obavijesti mlađega brata.²⁴ U zapisu nastavka suđenja uvršten je popis pokretne i nepokretne imovine braće, naslijeđene od roditelja.²⁵ Franjo je naslijedio trgovinu i robu. Zapisi ga navode u vezi prodaje vina i kuća te sporova, a navode i supruga Ivane Magdalene, "parničnog odvjetnika na području obaju prava u Kraljevini Slavoniji", Ivana Uzolina.²⁶ Ignacija zapisi spominju u vezi s prodajom imanja, vinograda ili kuća. Kaniški je ikonografski odredila slikovne i skulpturalne prizore u kapeli sv. Josipa i objasnila im značenje i odabir, uzevši u obzir htjenja Praunspergera, izražena na natpisu.

RUKOPISI KREŠIMIRA FILIĆA

Istraživanja arhivskih izvora za monografiju, Krešimir Filić pomno je bilježio u svojim rukopisima, u dvije bilježnice, u dva sveska listova i rukopisnoj monografiji, koje je ispisivao tijekom četrdesetih godina XX. stoljeća. Od 1941. do 1943. ispisao je četiri bilježnice *Podaci za poviest franjevačkog samostana i crkve u*

²⁰ Marija MIRKOVIĆ, "Umjetnička strujanja u baroknom slikarstvu Varaždina", *Varaždinski zbornik: zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Varaždinu od 1. do 3. listopada 1981. godine povodom obilježavanja 800. godišnjice grada.*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Varaždin, 1983., 324.

²¹ A. KANIŠKI, *Kapela sv. Josipa*, 29 - 41. Poglavlje o Danijelu Praunspergeru.

²² *Isto*, 29 - 41. Pogledati bilješke za arhivske izvore.

²³ Zapis 13. XI. 1689., Državni arhiv u Varaždinu (dalje DAVŽ), Poglavarstvo Slobodnog i Kraljevskog grada Varaždina (dalje PGV), *Prothocollum causarum* 1686 - 1703, 117 - 119.

²⁴ DAVŽ, PGV, *Prothocollum causarum* 1686 - 1703, 298, 301.

²⁵ DAVŽ, PGV, *Prothocollum causarum* 1686 - 1703, 312 - 323.

²⁶ Zapis 20. VIII. 1698., DAVŽ, PGV, *Prothocollum Fassionum* 1674 - 1714, 442.

Varaždinu. Prema "uvezenoj" *Pro Memori*, Krešimir Filić (1941.) je u I. bilježnicu prepisao natpis u kapeli sv. Josipa, prema arhivskom izvoru koji ga je prenio s greškama. Olovkom je zaokružio riječi iz natpisa: *Nutritio, errexist, Lib: Reg, Qui, ontumulari, Justitia, amabilem civibus admirabilem, attigit dignitatem, perpetuus, Hoc vive exemplo!*, i dodao opasku da se on "ne slaže sa zapisom prof. Đ. Szaba. Prekontroliraj".²⁷ Zapisao je podatke koje u monografiji nije objavio, a preuzeo ih je i iz *Liber Constitutorum Conventus Varasdiensis sic 1779*.²⁸ Iz nje je prenio podatak da je oltarna slika prvi put zamijenjena 1827. godine, utvrđujući ga kratkim prijepisom izvora za tu godinu: "Imago S. Josephi et Capella Ejusdem novitus depicta".²⁹ Uz podatak o drugoj zamjeni slike 1874. godine, izrazio je sud: "Šteta, da se ni ova, ni one druge oltarne slike nijesu sačuvale".³⁰ Svoje neslaganje sa zapisom Gjüre Szaba (1939.) da je kapela Praunspergerov "dar", Filić je natuknuo zaokruživanjem riječi natpisa – pridjeva, epiteta i glagola – koji veličaju trgovčevu namjeru za opremanjem kapele i osobine njegova zaštitnika, sv. Josipa. Taj sud izravnije je donio u bilježnici *Poviestni nadpisi grada Varaždina, I. dio, 1944*, kada je u potpunosti prenio natpis u kapeli i pritom ga opisao "fulminantnim".³¹ Prije objave monografije, skupljene podatke objedinio je u dvije redakcije rukopisa. U *Poviest varaždinskih franjevacu I. dio, od 1244. do 1655.*, i *Franjevci u Varaždinu (Poviest samostana i crkve franjevačke)*, O 700 godišnjici dolazka franjevacu u Varaždin, u opisu grobnica u crkvi nabrojao je i "grobnicu", to jest, "kriptu" Danijela Praunspergera.³² Krešimir Filić (1950.) je kapelu sv. Josipa još spomenuo u rukopisu *Kulturni spomenici grada Varaždina i okolice*, istaknuvši "dobre željezne rešetke i bogata željezna barokna vrata".³³

²⁷ Gradski muzej Varaždin (dalje GMV), Rukopisi Krešimira Filića (dalje RKF), *Podaci za poviest franjev. samostana i crkve u Varaždinu. I. bilje. 1941.*, (16,5 x 20,5 cm), 42 - 44.

²⁸ GMV, RKF, *Podaci za poviest, 1941.*, 52.

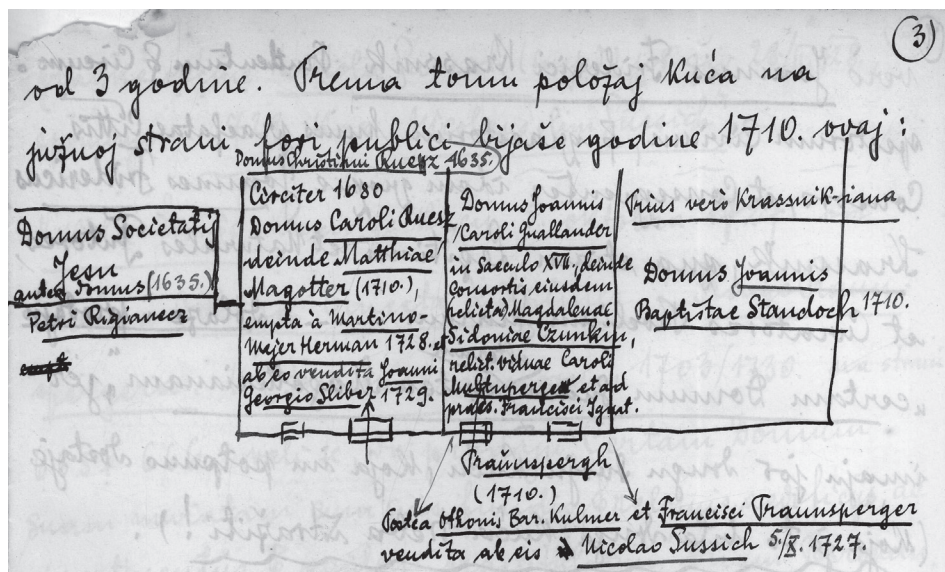
²⁹ GMV, RKF, *Podaci za poviest, 1941.*, 68 - 69.

³⁰ GMV, RKF, *Podaci za poviest, 1941.*, 78.

³¹ GMV, RKF, *Poviestni nadpisi grada Varaždina. I. dio. 1944.*, (15 x 20,5 cm), 65 - 67, natpis pod brojem 130.

³² GMV, RKF, *Poviest varaždinskih franjevacu: I. dio od 1244. do 1655.*, s.a., (21 x 34 cm), 95.; GMV, RKF, *Franjevci u Varaždinu (Poviest samostana i crkve franjevačke) O 700 godišnjici dolazka franjevacu u Varaždin*, s.a., 94.

³³ GMV, RKF, *Kulturni spomenici grada Varaždina i okolice, 1950.*, (21 x 34 cm), 14.

Slika 1. Bilješka Krešimira Filića o položaju kuća na južnoj strani "forum publici", grad-skoga trga, 1710. godine, kada Magdalena Sidonija Czunko prodaje svoju kuću Franji Ignaciju Praunspergeru (srednja kuća na tlocrtu, s upisanim vlasnicima). Iz GMV, Rukopisi Krešimira Filića, *Bilješke o kućama grada Varaždina (intra moenia civitatis)* prema Proth. Magistraturale i Liber Fassionum. Varaždin, dne 1./I. 1940., str. 3. Snimio Davor Putar.

U rukopisnim listovima *Bilješke o kućama grada Varaždina (intra moenia civitatis)* prema Proth. Magistraturale i Liber Fassionum. Varaždin, dne 1./I. 1940, Krešimir Filić je zabilježio nove podatke o trgovačkoj obitelji Praunsperger. On je u *Prothocollum Liberæ as Regiæ Civitatis Varasdiensis ab Anno 1703 Pro Inserendis Fassiones: Fassioness annorum 1703-1730*, prema fašiji *Fassio Magdalenæ Sidoniæ Czunko*, zapisane 4. IX. 1710. godine, pronašao prijepis ugovora prema kojemu je Magdalena Sidonija Czunko, udovica, prvog supruga *Joannesa Carolusa Guallander* i drugog *Carola Multnperga*, prodala svoju "kuću Franji Ignaciju Praunsperghu *Sacræ Cæsareæ Regiæque Illtiss Inlyti Generalatus Varasdiensis Nobilis Corporalis Compagniæ Capitanei*", a koja se nalazi između Magotterove i Standochove kuće.³⁴ O tome, Filić odmah nastavlja da "Obvezuje se Ignacije Praunšperger (valjda sin trgovca

³⁴ GMV, RKF, *Bilješke o kućama grada Varaždina (intra moenia civitatis)* prema Proth. Magistraturale i Liber Fassionum. Varaždin, dne 1./I. 1940, 1 - 3, Krešimir Filić je donio prijepis DAVŽ, PGV, *Prothocollum Liberæ as Regiæ Civitatis Varasdiensis ab Anno 1703 Pro Inserendis Fassioness: Fassioness annorum 1703 - 1730* (dalje *Fassioness annorum 1703 - 1730*). Fašija udovice Czunko je na str. 134 - 137, a prijepis na str. 137 - 138.

Daniela Praunšpergera), da će dužnu svotu od 1000 rajnskih forinti s kamata-ma od 6% platiti gđi Magd. Sidoniji Czunko u roku od 3 godine. U slučaju, da ona umre, njezinom određenom nasljedniku, bez obzira na ugovoreno vrijeme, a umre li slučajno on (Praunšperger), onda se iz njegova imetka na području Kralj. Hrv. Slav. Dalmacije, kao i Štajerske, gdje ima dobro Gontschak (Gončak), ima naplatiti obvezno za njegove nasljednike cijela svota. Spis je potpisan 1. maja 1710.”.³⁵ Dakle, 1.V. 1710. godine udovica Czunko-Multnperg prodala je današ-nju kuću Mrazović na Franjevačkom trgu 1 Franji Ignaciju, časniku *Varaždinskoga generalata*, i supruzi *Catharinæ Ester Guallander* za koju je Filić pretpostavio da je bila “sinovica ili bližnja rođaka” udovičinoga muža Guallandera.³⁶ Ivy Lentić-Kugli (2001.) je za tu kuću zapisala da ju je 5. X. 1757. godine barun Oton Herbert Kulmer prodao Nikoli Sušiću.³⁷ Međutim, Filić je u knjizi fašija pronašao podatak da ju je Sušić kupio od baruna, ali i od Franje Praunspergera za 530 forinti, i to na dan 5. X. 1727. godine.³⁸ Uz te zabilješke, Filić je nacrtao tlocrt triju kuća, one u vlasništvu Franje Praunspergera i susjedne joj kuće, to jest, “položaj kuća na južnoj strani *fori publici*” 1710. godine (slika 1.).³⁹ O njima je Filić zaključio da su “redom bile trgovačke i da su se trgovci mijenjali redom” i da su birali gradski trg jer su u “utvrđenom dijelu grada mnogo sigurniji za svoj imetak, a tu se upravo najviše i isključivo trguje”.⁴⁰

S tim, zaključuju se novi podaci o obitelji Praunsperger koje je Krešimir Filić donio u svojim rukopisima, i njegov doprinos istraživanju ove trgovačke obite-lji u Varaždinu, vidljiv u stavu istraživača o “bombastičnom” i “fulminantnom” natpisu Danijela Praunspergera u kapeli sv. Josipa, i doprinosima kasnijih autora koji su se u istraživanju osvrtni na njegovu monografiju *Franjevci u Varaždinu* (1944.).

³⁵ Isto, 1 - 3.

³⁶ Isto, 1 - 3.

³⁷ Ivy LENTIĆ-KUGLI, *Zgrade varaždinske povijesne jezgre*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2001., 173.

³⁸ GMV, RKF, *Bilješke o kućama grada Varaždina*, 5 - 6. Donio je prijepis dijela fašije DAVŽ, PGV, *Fassio-nes annorum 1703 - 1730*, 665 - 666.

³⁹ GMV, RKF, *Bilješke o kućama grada Varaždina*, 3.

⁴⁰ Isto, 3.

LITERATURA

1. Paškal CVEKAN, *Djelovanje franjevacu u Varaždinu: povijesno-kulturni prikaz sedamstogodišnje prisutnosti franjevacu u gradu Varaždinu*, samoizdat, Varaždin, 1978.
2. Državni arhiv u Varaždinu, Poglavarstvo Slobodnog i Kraljevskog grada Varaždina, *Prothocollum Causarum 1686 – 1703*.
3. Državni arhiv u Varaždinu, Poglavarstvo Slobodnog i Kraljevskog grada Varaždina, *Prothocollum Fassionum 1674 - 1714*.
4. Državni arhiv u Varaždinu, Poglavarstvo Slobodnog i Kraljevskog grada Varaždina, *Prothocollum Liberæ as Regiæ Civitatis Varasdiensis ab Anno 1703 Pro Inserendis Fassionibus: Fassionibus annorum 1703 - 1730*.
5. Krešimir FILIĆ, *Franjevci u Varaždinu: poviest franjevačke crkve i samostana; o 700 - godišnjici dolaska franjevacu u Varaždin*, samoizdat, Varaždin, 1944.
6. Gradski muzej Varaždin, Rukopisi Krešimira Filića, *Bilješke o kućama grada Varaždina (intra moenia civitatis) prema Proth. Magistraturale i Liber Fassionum. Varaždin, dne 1./I. 1940*.
7. Gradski muzej Varaždin, Rukopisi Krešimira Filića, *Franjevci u Varaždinu (Poviest samostana i crkve franjevačke) O 700 godišnjici dolazka franjevacu u Varaždin, s.a*.
8. Gradski muzej Varaždin, Rukopisi Krešimira Filića, *Kulturni spomenici grada Varaždina i okolice*, 1950., (21 x 34 cm).
9. Gradski muzej Varaždin, Rukopisi Krešimira Filića, *Podaci za poviest franjev. samostana i crkve u Varaždinu. I. bilje. 1941.*, (16,5 x 20,5 cm).
10. Gradski muzej Varaždin, Rukopisi Krešimira Filića, *Poviestni nadpisi grada Varaždina. I. dio. 1944.*, (15 x 20,5 cm).
11. Gradski muzej Varaždin, Rukopisi Krešimira Filića, *Poviest varaždinskih franjevacu: I. dio od 1244. do 1655., s.a.*, (21 x 34 cm)
12. Anđela HORVAT, "Barok u kontinentalnoj Hrvatskoj", *Barok u Hrvatskoj*, Sveučilišna naklada Liber, autori Anđela Horvat, Radmila Matejčić, Krno Prijatelj, Zagreb, 1982.
13. Anđela HORVAT, *Između gotike i baroka: umjetnost kontinentalnog djela Hrvatske od oko 1500. do oko 1700*, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, Zagreb, 1975.
14. Rudolf HORVAT, *Povijest grada Varaždina*, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni rad Varaždin i Grad Varaždin, Varaždin, 1993.
15. Mira ILIJANIĆ, *Urbanizam: Graditeljstvo: Kultura*, Grad Varaždin i Gradski muzej Varaždin, Varaždin, 1999.
16. Ana KANIŠKI, *Kapela sv. Josipa u franjevačkoj crkvi u Varaždinu: ikonografija i naručitelj*, diplomski rad, Filozofski fakultet u Zagrebu, 2011.

17. Ivy LENTIĆ-KUGLI, *Povijesna urbana cjelina grada Varaždina*, Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske, Zagreb, 1977.
18. Ivy LENTIĆ-KUGLI, *Varaždin nakon požara 1776. godine*, Regionalni zavod za zaštitu spomenika, Zagreb, 1973.
19. Ivy LENTIĆ-KUGLI, *Zgrade varaždinske povijesne jezgre*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2001.
20. Marija MIRKOVIĆ, "Umjetnička strujanja u baroknom slikarstvu Varaždina", *Varaždinski zbornik: zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Varaždinu od 1. do 3. listopada 1981. godine povodom obilježavanja 800. godišnjice grada*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Varaždin, 1983., 339 - 348.
21. Gjuro SZABO, *Kroz Hrvatsko zagorje*, Vasić i Horvat, Zagreb, 1939, 143.
22. Adolf WISSERT, "Bilješke o nekim varaždinskim kućama", *Spomenica varaždinskog muzeja 1925-1935.*, Muzealno društvo u Varaždinu, 1935., 34., 29 - 35.

SAŽETAK

DOPRINOS KREŠIMIRA FILIĆA ISTRAŽIVANJU TRGOVAČKE OBITELJI PRAUNSPERGER IZ VARAŽDINA

Doprinos Krešimira Filića (1891. - 1972.) istraživanju trgovačke obitelji Praunsperger u Varaždinu je dvostruk. Svoja istraživanja, provođena tijekom četrdesetih godina XX. stoljeća, bilježio je u svojim rukopisnim knjigama, bilježnicama i listovima, okupljena temom povijesti i izgradnje franjevačke crkve i samostana u Varaždinu, starih natpisa u gradu, i bilješkama o kućama unutar zidina grada Varaždina. Podatke o franjevačkoj crkvi i samostanu objedinio je u objavljenoj monografiji *Franjevci u Varaždinu* (1944.). U njoj je donio i podatke o trgovcu Danijelu Praunspergeru (1635. - 1692.), naručitelju prenamijene i kapele sv. Josipa u crkvi. Time je monografija postala izvor podataka istraživačima, najviše u povijesti umjetnosti, koji su pisali o kapeli, pridruživši je baroknim umjetničkim djelima u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. S druge strane, doprinio je rukopisima. U bilježnicama i listovima s podacima o franjevačkoj crkvi i samostanu zabilježio nove podatke o kapeli sv. Josipa, i njezinom opremanju u XIX. stoljeću. U *Bilješke o kućama grada Varaždina (intra moenia civitatis) prema Proth. Magistraturale i Liber Fassionum. Varaždin, dne 1./I. 1940.*, temeljem *Zapisnika poglavarstva slobodnog i kraljevskog grada Varaždina*, donio je podatke o Danijelovom sinu Franji Ignaciju Praunspergeru, vojnom časniku Varaždinskoga generalata, suprugu Catharine Ester Guallander, vlasniku današnje kuće Mrazović, koju je 1. V. 1710. kupio od udovice Magdalene Sidonije Czunko-Multnperg. Stoga, svojim istraživanjem – objavljenim ili sačuvanim u rukopisima – Krešimir Filić je osvijetlio identitet trgovačke obitelji Praunsperger u Varaždinu.

Ključne riječi: Krešimir Filić; monografija i rukopisi Krešimira Filića; obitelj Praunsperger; kapela sv. Josipa; Varaždin.

SUMMARY

THE CONTRIBUTION OF THE HISTORIAN KREŠIMIR FILIĆ TO THE RESEARCH OF THE MERCHANT FAMILY PRAUNSPERGER IN VARAŽDIN

The contribution of the historian Krešimir Filić (1891- 1972) to the research of the merchant family Praunsperger in Varazdin is twofold. His research, conducted during the 1940's, was recorded in his manuscript books, notebooks and papers and it dealt with the history and construction of the Franciscan church and monastery in Varaždin and ancient inscriptions in the city, as well as containing notes on houses within the Varaždin city walls. In 1944 Krešimir Filić published the information on the Franciscan church and convent in a monograph entitled *Franjevci u Varaždinu* (Franciscans in Varaždin). In it he included as well the information on the wealthy merchant Daniel Praunsperger (1635-1692), the commissioner of the artistically crafted St. Joseph's chapel in the Franciscan church. His monograph came to be a source for researchers, particularly art historians, who wrote about the chapel, placing it along and comparing it to other works of art of the early baroque period in the north-western part of Croatia. His second major contribution consists of manuscripts - namely, notebooks and papers containing information about the Franciscan church and convent, which shed new light on St. Joseph's chapel and its modification in the 19th century. In a manuscript entitled *Bilješke o kućama grada Varaždina (intra moenia civittis) prema Proth. Magistraturale i Liber Fassionum. Varaždin, dne 1./I. 1940.* (Notes on the Houses of the City of Varaždin (intra moenia civitis) with respect to Proth. Magistraturale and Liber Fassionum. Varaždin, dated 1/1/1940) based on The Records of the Varaždin City Council, Filić gathered information on Daniel's son Francis Ignatius Praunsperger, a military officer serving with the Generalship of Varaždin, the husband of Catharine Ester Guallander, and one of the owners of what is now known as the Mrazović House in Varaždin, which he purchased from the widow Magdalene Sidonia Czunko-Multnperg on May 1st 1710 . Therefore, with his findings, both the ones published and the ones gathered in manuscripts, Krešimir Filić contributed to the research of the merchant family Praunsperger in Varaždin, by revealing its identity.

Key Words: Krešimir Filić; Krešimir Filić's monograph and manuscripts; Praunsperger family; St. Joseph's chapel; Varaždin city.